

EL MAR
TERRA ENDINS

bDAP202305906

www.bookdaper.cat
bDAP5906

Aquest llibre s'ha fet seguint criteris d'ecoedició. L'objectiu de l'Institut de l'Ecoedició és reduir l'impacte ambiental de la producció i assegurar l'aplicació de pràctiques de respecte al medi ambient.

Per a més informació, visita institutecoedicio.cat

MOTXILLA ECOLÒGICA - Càlcul de la motxilla ecològica per tirada o nombre de còpies de la publicació					
Massa publicació (g)	Petjada de carboni (g CO ₂ eq.)	Residus generats (g)	Consum aigua (L)	Consum energia (MJ)	Consum matèries primeres (g)
642.840	2.098.600	141.944	57.299	57.449	1.276.472
Estalvis*:	312.160	20.687	8.246	8.406	169.894

* Impacte ambiental estalviat respecte a una publicació comuna semblant

Títol original: СИМОН

Primera edició: juny del 2023

© Nariné Abgarian, 2020

Drets d'edició negociats a través de Banke, Goumen & Smirnova Literary Agency

© de la traducció: Marta Nin

© d'aquesta edició: Editorial Comanegra

www.comanegra.com

Direcció editorial: Jordi Puig Ferrer

Revisions de proves: Álvaro Muñoz i Jordi Ferré i Ybarz

Il·lustració de coberta: Anaïs Vidal Garcia

Maquetació: Edu Vila

Impressió: Romanyà Valls

ISBN: 978-84-19590-34-3

Dipòsit legal: B 10645-2023

Amb el suport del Departament de Cultura

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Amb el suport de l'Institut de Traducció Literària, Rússia

ИНСТИТУТ ПЕРЕВОДА

AD VERBUM

Tots els drets reservats als titulars dels copyright.

NARINÉ ABGARIAN

EL MAR
TERRA ENDINS

Traducció de Marta Nin

comanegra

- TAULA -

L' hora dels adeus	11
El penjoll.....	19
El perfum	103
Les perles	179
Els dibuixos.....	235
El mar.....	301

Al meu fill

L'HORA DELS ADEUS

A la Melània Ainants se li havia mort el marit. No es pot dir que la defunció agafés ningú per sorpresa. En Simon passava dels setanta; per ser més exactes, li faltava un any per fer-ne vuitanta. Però a tothom li va saber greu que es morís; el marit de la Melània era trempat de mena, i queia bé a la gent. Havia viscut sense estretors i sense frens: estirava més el braç que la màniga, menjava com si s'hagués d'acabar el món i bevia com si el consum d'alcohol hagués de ser castigat aviat amb la pena de mort. Era aquesta la raó per la qual en Simon acompanyava l'esmorzar amb vi (per l'energia), el dinar amb aiguardent de mora (pel coragre), i el sopar amb aiguardent de sanguinyol (per dormir com un tronç). Malgrat la moral puritana que regnava a Berd, no renunciava a les aventures amoroses. Estimava les dones amb desfici, en cos i ànima; li robaven el cor en un instant, n'esdevenia gelós, les venerava, i quan la relació tenia les hores comptades, els regalava sempre un detall no gaire car, però bonic.

—Te n'has de separar de manera que quan te la trobis pel carrer no t'escupi a la cara! —alliçonava els amics.

Els li prenién el número i feien broma amb els seus dots de conquistador, per això el van batejar *Sí-mon-amour*.

De jove, la Melània solia muntar-li escenes de gelosia, però amb els anys va aprendre a mirar cap a una altra banda. De totes maneres, perquè ell no estirés la corda amb els seus idil·lis, de tant en tant li armava un escàndol considerable valent-se d'una

trencadissa de plats i gots (sempre que se'ls n'esquerdava algun, el desava a part per poder-lo fer miques arribat el moment). En Simon observava la seva dona amb una admiració palesa mentre ella anava amunt i avall per la casa tirant a terra la vaixela amb gran estrèpit.

—Caram! —comentava després ell tot recollint-ne els bocins.

Mentre en Simon netejava, la Melània fumava al porxo i llençava la cendra a dins de les sabates de mudar del marit. En general, vivien en perfecta harmonia.

En Simon es va morir la vigília del seu setanta-novè aniversari, en plenes facultats físiques i mentals. Després d'un sopar copiós acompanyat d'una bona quantitat d'aiguardent, es va adormir a l'hora acostumada, però de bon matí ja no es va llevar del llit. Va venir l'ambulància i li van diagnosticar un ictus; tanmateix, no va arribar a temps a l'hospital. Es va morir quan el vehicle enfilava el camí de sortida de l'era. El van lliurar a la família l'endemà al matí, vestit amb un trajo de llana i una camisa blanca immaculada, afeitat amb cura i clenxinat a la perfecció. No hi havia pas res de vergonyós a col·locar a dins del taüt un difunt tan mudat, ni a mostrar-lo d'aquella manera al públic, si no hagués estat per les orelles morades, amb un to cianòtic, que n'espatllaven la bona planta. El jove anatomopatòleg, anticipant-se a les preguntes dels familiars, els va explicar que allò era freqüent en les persones que es morien d'ictus.

—I què s'hi pot fer? —va somicar la Melània.

—Enterrar-lo! —va etzibar amb brusquedat l'anatomopatòleg, que evidentment no tenia temps per al sentimentalisme.

Durant una bona estona la Melània va rumiar com podien donar un aspecte decent al difunt. Amb un rebuf va descartar el suggeriment de la nora gran de retocar-li les orelles amb base de maquillatge:

—No permetré que el pinteu com una mona!

Va fer fora la nora més jove titllant-la de desvergonyida perquè havia proposat que li tapessin les orelles amb un mocador. A la

mitjana ni li va deixar obrir la boca: tampoc no hauria dit res d'assenyat. A l'últim, sense haver trobat cap solució, va confiar en la discreció dels seus paisans i va decidir deixar-ho tot tal com estava. Va encolomar a les nores la feinada de preparar l'àpat funerari, es va posar un vestit negre ostensiblement modest i es va asseure al capçal del taüt, disposada a passar els dos dies de silenci que manava el dol.

Però les seves esperances en la discreció de la gent es van veure frustrades. A mesura que els paisans anaven arribant en presència del difunt, s'oblidaven de les paraules de condol i preguntaven abans que res per què tenia les orelles tan morades i llampants. La Melània es va veure obligada a trencar el silenci de rigor per respondre fil per randa. Els homes van fer espetegar la llengua amb consternació, mentre que les dones es van oferir a posar-hi remei tot seguit.

—Però què s'hi pot fer? —sospirava la Melània.

—Una cosa o altra! —Les dones es mantenien fermes rivalitzant entre elles amb propostes la mar d'idiotes, com ara posar fulles de plantatge a les orelles del difunt, untar-les-hi amb tintura de iode, o bé enganxar-hi massa fermentada: per precaució, millor freda.

Com a resposta, els homes es van copejar la templa amb el dit índex; tenien la curiositat sarcàstica d'esbrinar com es podia ajudar algú que no necessitava pas ser ajudat en res. La citació de *L'idiota* de Dostoievski sobre la bellesa que salvarà el món, esmentada amb temeritat per la professora de literatura Ofèlia Ambartsúmovna, va arrencar tot de rialletes sense contemplacions a la banda dels homes, així com una argumentació força lògica sobre el fet que la bellesa no pot pas tornar la vida a un mort.

—Però així, si més no, farà goig! —La banda de les dones no es rendia.

Els ànims es van anar escalfant progressivament, fins al punt que la cerimònia de comiat es va transformar en una picabaralla.

La nova viuda es va encarregar de tornar a donar un to luctuós a l'acte. Es va aixecar de la cadira, va encaminar-se amb pas solemne fins al bufet, el va obrir amb un cruixit de les frontisses, en va treure una sopera pesada i la va tirar a terra de manera prou significativa. Les dones van recordar a l'instant a què havien vingut i van començar a plànyer-se a l'uníson, mentre que els homes van sortir a l'era a fumar. La Melània, satisfeta amb l'efecte aconseguit, es va tornar a asseure al capçal del taüt.

De mica en mica, van anar arribant les dones que en Simon havia estimat, mudadíssimes, com per anar a la litúrgia de Pasqua. La primera a aparèixer va ser la Sofia Sev-Muixegants, amb una rebeca de color mantega fosa i un enfilall de perles falses al voltant del coll. Després va ser el torn de l'Elisa Tevossants. Els seus fills se n'havien anat a viure a Fresno feia molt de temps, vet aquí per què es va presentar amb un aspecte americà de cap a peus: el vestit, les sabates, la bossa, i fins i tot el pintallavis de color pols de rosa eren estrangers, cosa que no es va saber estar de comunicar mentre es col·locava a la dreta de la viuda. La Melània va arrufar el nas amb una ganyota: el perfum de l'Elisa resultava insuportable de tan acaramel·lat com era.

—M'he perfumat massa, prou que ho sé—va mormolar amb un sentiment de culpabilitat, però els va assegurar que no haurien de suportar-ho gaire estona—. A diferència de tota la resta, el perfum no és americà, o sigui que l'olor no trigarà a esvanir-se.

La Sussanna Botxkants, que arribava de la llunyana Ejmiatsin,¹ de seguida va irritar els presents amb el seu panegíric literari, amb l'enarcament arrogant de les celles, depilades molt fines, i l'arronsament habitual dels llavis. Aviat li van recordar amb una delectació maliciosa que la seva mare era coixa i analfabeta, i el seu pare, un pelacanyes. La Sussanna va tornar les celles al lloc que li corresponien i, després de relaxar el plec de la boca, va passar-se al

---

¹ Ciutat fundada al segle VI aC, centre espiritual dels armenis.

dialecte, cosa que de seguida li va valer una disposició més indulgent per part de la resta d'assistents. L'última a presentar-se va ser la Sílvia Viudeta, la filla de la qual s'havia casat a Rússia amb un bon partit. Malgrat la bonança de l'octubre, va aparèixer amb una jaqueta de pell de guineu platejada i un barret de feltre turquesa. Dreta, d'esquena a la finestra (perquè la llum del dia no li toqués «la pellerina de la cara», però ressaltés de manera afavoridora la riquesa del seu fons d'armari), va recitar una poesia sobre la tristor dels adeus intercalada amb pauses eloqüents i sentides.

Els versos van ser la darrera gota. La Melània va empènyer la guineu platejada sense miraments, se'n va anar al dormitori, es va canviar de roba (una brusa de sedalina i una faldilla llarga que l'afavoria perquè li remarcava l'esvelta figura) i es va adornar els cabells amb un passador de tortuga de l'àvia. Va rebutjar amb recança la temptació de clavar-se al monyo unes agulles de ganxet antigues, de marfil, però va empolvorar-se la cara i es va pintar els llavis: no volia pas semblar una bubota malgirbada enmig d'aquelles gamarusses endiumenjades! Quan va tornar a la sala, el nombre dels assistents havia minvat de manera considerable. Hi restaven els més fidels: la família, els excol·legues del marit, les dones que havia estimat (totes) i la vella Katinka, mig cega, com si els fills se n'haguessin oblidat expressament.

Va ser ella, la Katinka, qui va suggerir que untessin les orelles del difunt amb greix d'ànec. Deia que allò no podia fer-li cap mal, al contrari, més aviat li provaria.

—No l'enterris pas amb les orelles morades, dona! —va xiuxiuejar la Katinka eixugant-se les llàgrimes amb la vora del davantal.

La Melània volia replicar que probablement al difunt tant li feia el color de les orelles, però en copsar amb la cua de l'ull com se li arquejaven les celles a la Sussanna Botxkants, s'hi va repensar: no li donaria ni un sol motiu per xalar.

—Porteu el greix d'ànec —va manar la viuda.

—L'important és aplicar-hi a sobre apòsits amb oli de càmfora. La curandera Piruz ho feia així! —La Katinka no escatimava instruccions i de passada vigilava que no se'ls n'anés la mà amb la càmfora. Va assegurar que si no el difunt podia tenir convulsions.

—Aquest perill no el corre pas, però! —va dir despectivament una de les nores de la Melània.

—I tu, què en saps? —La vella Katinka es va posar a la defensiva.— Sigui com sigui, no garlis tant i vigila que el greix d'ànec estigui a temperatura ambient!

—A temperatura ambient? I per què? —va preguntar amb curiositat la Sílvia Viudeta mentre es ventava amb una revista: tenia una calor insuportable amb la jaqueta de pell de guineu i el barret, però quan li van suggerir que se'ls tragués, la seva negativa va ser rotunda.

—Com que «per què»? —La Katinka es va posar les mans al cap.— Doncs perquè el mort no es cremi!

La Sílvia va bescanviar una mirada atònita amb la jove de la Melània, va barbotejar alguna cosa inintel·ligible i no va afegir res més. Quan els fills de la Katinka van escoltar la veu de la consciència i van decidir-se finalment a anar a recollir la mare, en Simon tenia el cap adornat amb uns grossos auriculars sense fil que havien arrabassat a crits al petit besnet del difunt. Els auriculars mantenien ben fixos els apòsits amb oli de càmfora. Malgrat que la situació era força compromesa, el difunt semblava ben serè, fins i tot feliç. La viuda i les dones que ell havia estimat s'havien assegut al voltant del taüt, assaborien vi casolà i, esperonades bé per l'alcohol, bé per l'aspecte desemparat d'en Simon, es van anar sincerant *en honor a la vida*. La Sílvia Viudeta va abaixar-se el barret de feltre fins al clatell i, sotmetent a la vista de les companyes de vetlla el cap gairebé calb, es va plànyer de la pèrdua de cabells. La Sofia es va treure les perles falses, va abaixar-se el coll alt del jersei i va deixar al descobert una cicatriu desagradable que li havia quedat després de l'operació a la tiroi-

de. L'Elisa va reconèixer amb amargor que els seus fills, amb la intenció d'engegar el propi negoci, s'havien endeutat i amb prou feines arribaven a final de mes, per això la roba no l'havia comprada pas a cap *boutique* sinó en un comerç de segona mà, gairebé a pes. La Sussanna, per la seva banda, es va encendre tot queixant-se de l'arrogància de la sogra que vivia a ciutat:

—La molt bruixa em retreu que soc de poble, però ella, en comptes de dir injecció, diu indicció.

—Empastifa-li les orelles amb greix d'ànec a ella també, ja veuràs com li prova —li va aconsellar la Melània, i va desencadenar una rialla general.

De tant en tant, alguna feia una ullada sota els auriculars i informava la resta que el greix d'ànec encara no feia cap efecte.

—De debò esperàveu que fes efecte? —preguntava cada vegada la Sofia i, després de sentir amb ganes un reguitzell de nos, tornava a omplir les copes de vi.